

MJ295004

MASARYKOVA UNIVERZITA	
Ped. fakulta - podatelna	
Č.j./E.č.:	MU/52203 / 2013 / PEF
Datum/čas	25 -09- 2013 /
Počet listů dokumentu:	2
Počet příl. a listů/sv.:	/
Počet a druh nelist. příloh:	/

Posudek oponenta habilitační práce

Masarykova univerzita

Fakulta

Habilitační obor

Pedagogická fakulta MU

Speciální pedagogika

Vloženo do souboru MU/34772/2013/PEF-13

Uchazeč

Pracoviště

Habilitační práce

PhDr. Karel PANČOCHA, Ph.D.,

Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity

Postoje veřejnosti k sociální participaci osob s postižením

Oponent

Pracoviště

prof. PhDr. Evžen ŘEHULKA, CSc.

Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity

Habilitační práce dr. Karla Pančochy, Ph.D., představuje rozsáhlou studii v rámci speciální pedagogiky, která je zaměřena na široký problém přijímání postižených osob veřejností. Vědecké práce tohoto druhu přinášejí poznatky především v realizovaných výzkumech a teoretické zpracování problému tvoří zpravidla úvod k výzkumnému šetření. Přestože práce dr. Pančochy je rovněž obligátně dělena na část teoretickou a výzkumnou, jsou obě části postaveny tak, že přinášejí nové poznatky a nové pohledy na zkoumanou problematiku.

Současná speciální pedagogika se rychle vyvíjí; jde o obor, který musí akceptovat nejen nové poznatky medicíny, pedagogiky, psychologie, sociologie atd., ale nové koncepce, které jsou často určovány politickými, ekonomickými, společenskými a historickými faktory. Autor uvádí různá pojetí speciální pedagogiky i základní pojmy, které jsou určujícími východisky pro speciálně pedagogickou intervenci. Vedle citací zahraniční literatury je sympatické, že v práci jsou uváděny definice důležitých pojmů i od pracovníků katedry, kde autor vyrůstal, působil a působí. Za důležité považujeme upozornění, že současná speciální pedagogika se snaží působit už v oblasti primární a sekundární prevence a nepovažuje za svůj cíl pouze rehabilitaci, tedy terciální prevenci. Tady se může speciální pedagogika opírat o vývoj v současné medicíně, která mění své paradigma z původního somatického modelu na orientaci na kvalitu života. Blízko má ke speciální pedagogice také psychologie, zejména ve svých oborech psychoterapie, patopsychologie a neuropsychologie, která je důležitou oblastí mezi speciální pedagogikou a medicínou. Ve faktografické a metodologické struktuře speciální pedagogiky jde o velkou a složitou oblast témat a je cenné, že v práci je dobře poukázáno na uzlové problémy těchto otázek i prizmatem realizovaných výzkumů, které docházejí k údajům, jež mohou být východiskem v dalších úvahách v této disciplíně.

V závěru kapitoly autor formuluje terminologická východiska speciální pedagogiky, zejména pro svůj problém, a zaměřuje se na kategorie „postižení“, „participace“ a „postoje“. Zdrojem pro tyto úvahy jsou mu – mimo jiné – důležitý materiál WHO/SZO *Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví* a klasická monografie G. W. Allporta *O povaze předsudků* (1954); jde o texty, které již existují v češtině a budou zřejmě dále ovlivňovat řadu přístupů ve speciální pedagogice.

Další kapitola habilitační práce je věnována pojmu inkluze, která je řešena hlavně z pohledu legislativy. Inkluze je pojem, který je intenzívně diskutován a může být řešen jen v kontextu současných společenskovedních teorií, proto také překračuje hranice školy jako instituce a dotýká se i mimoškolního života, jako je práce, volný čas a ostatní sociální aktivity člověka.

Vlastnímu tématu autorova výzkumu je věnována následující kapitola o „přístupech veřejnosti k participaci jedinců s postižením“, kde jsou kategorizovány jednotlivé přístupy k lidem s postižením a vypracována typologie modelů postižení – jak autor uvádí – od individuálního k integrovanému. Správné formulování sociální participace je důležité při vytváření inkluzivní společnosti (s. 120); tento problém popisuje autor nejen teoreticky, ale i metodologicky.

Výzkumná část práce začíná na str. 121 metodologickou kapitolou zaměřenou na speciální problémy speciálně pedagogického výzkumu.

Dále jsou v práci popsány dva rozsáhlé výzkumy „Postoje veřejnosti k lidem s postižením“ jeden z roku 2011-2012 a druhý z let 2012-2013. V tomto posudku lze pouze konstatovat, že výzkumy jsou metodologicky velmi dobře připraveny a zdůvodněny, design celého bádání je jasně postaven, statistické procedury jsou adekvátní postaveným otázkám a výsledky jsou popsány tak, že je lze dobře sledovat. Za zmínku stojí i velikost zkoumaných souborů, které čítají vždy kolem 1800 respondentů. Interpretaci získaných výsledků můžeme přijmout a jejich shrnutí a částečné zobecnění potom nacházíme v kapitole „závěry výzkumných šetření“, která je pro čtenáře možná nejzajímavější částí práce. Pokud bychom chtěli hledat v práci kritické momenty, paradoxně bychom je možná mohli najít v úspěšné snaze o preciznost teorie a ve výborně zajištěném výzkumu, který nevede čtenáře ke kritičnosti a neprovokuje pozornost k otázkám, které jsou velmi závažné a často až konfliktní a které v tak společensky závažném vědním oboru jako je speciální pedagogika bezesporu existují. Tato připomínka pochopitelně neznamená, že práce nepřináší nové poznatky nebo že česká speciální pedagogika nemůže vykazovat úspěchy.

Celou habilitační práce dr. Karla Pančochy, Ph.D., *Postoje veřejnosti k sociální participaci osob s postižením* hodnotíme jako velmi zdařilou odbornou studii, kde je vyváženě spojena teorie s výzkumem a se současnými praktickými potřebami. Práce dr. Pančochy patří mezi texty, které přinášejí nejen nové poznatky, ale také nově formulují diskutované problémy a uvádějí je do aktuálních souvislostí. Tedy často platí *non nova, sed nove*.

Z formálního hlediska má předložená habilitační práce 270 stran plus přílohy a z toho 23 stran seznamu použité literatury.

Dotazy oponenta k obhajobě habilitační práce (počet dotazů dle zvážení oponenta)

1. Jak autor chápe kategorii „postižení“ v souvislosti se známou definicí zdraví z ústavy WHO/SZO (1946), která definuje zdraví jako „stav plné tělesné, psychické a sociální pohody a ne jen jako nepřítomnost nemoci nebo vady“? (*Health is a state of complete physical, mental and social well-being and not merely the absence of disease or infirmity*).

2. Jak se změnilo (změnilo-li se) chápání postojů od doby G. W. Allporta do současné doby?

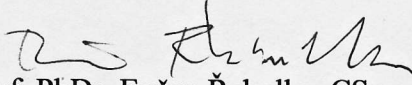
3. Jaký je rozdíl v naší současné speciální pedagogice mezi chápáním pojmů integrace a inkluze?

4. Které poznatky ze svého výzkumu pokládá autor za překvapivé a neočekávané i pro erudované speciální pedagogy?

Závěr

Habilitační práce Karla Pančochy „Postoje veřejnosti k sociální participaci osob s postižením“ *splňuje* požadavky standardně kladené na habilitační práce v oboru Speciální pedagogika.

V Brně, 15. září 2013

prof. PhDr. Evžen Řehulka, CSc.
vedoucí katedry psychologie
Pedagogická fakulta MU Brno